

UV RAPPORT 2012:81
ARKEOLOGISK FÖRUNDESRÖKNING

Arkeologisk förundersökning av RAÄ 473 – en stensatt väg mellan Köpetorpsgatan och Kallerstadsrondellen

Östergötland
Linköpings kommun och socken
Kallerstadsrondellen
RAÄ 473
Dnr 422-00570-2011
Britt Ajneborn

UV RAPPORT 2012:81
ARKEOLOGISK FÖRUNDESRÖKNING

Arkeologisk förundersökning av RAÄ 473 – en stensatt väg mellan Köpetorpsgatan och Kallerstadsrondellen

Östergötland
Linköpings kommun och socken
Kallerstadsrondellen
RAÄ 473

Dnr 422-00570-2011

Britt Ajneborn

Riksantikvarieämbetet
Arkeologiska uppdragsverksamheten (UV Öst)
Roxengatan 7
582 73 Linköping
Tel 010-480 81 40
Fax 010-480 81 73

e-post uvost@raa.se
e-post fornamn.efternamn@raa.se
www.arkeologiuv.se

© 2012 Riksantikvarieämbetet
UV Rapport 2012:81

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Gävle 2011. Medgivande I 2011/0233.
Kartor är godkända från sekretesssynpunkt för spridning. Lantmäteriet 2012-04-19. Dnr 601-2012/1949.

Grafisk form Britt Lundberg
Kartografi Lars Östlin
Utskrift UV Öst, Linköping 2012

Innehåll

Sammanfattning	7
Bakgrund	8
Målsättning	8
Kultur- och fornlämningsmiljö	8
Metod och resultat	9
Åtgärdsförslag	9
Referenser	10
Administrativa uppgifter	10

Bilaga 1. Karta med förundersökningsschakt som visar vägens riktning	11

Fig 1. Karta över Östergötland med platsen för förundersökningen markerad.

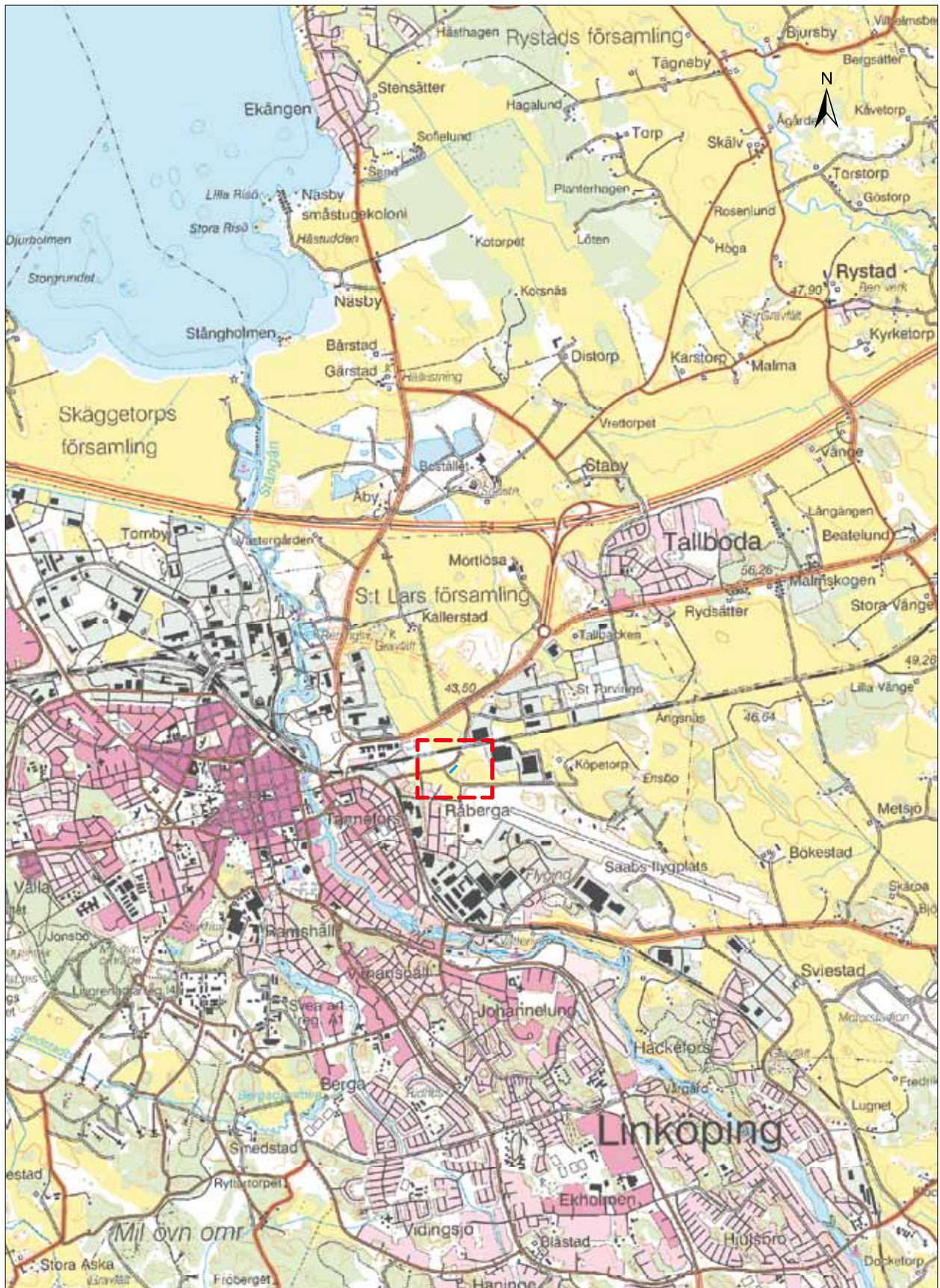

Fig 2. Utdrag ur Gröna kartan med förundersökningsområdet markerat. Skala 1:50 000.

Riksantikvarieämbetet, Arkeologiska uppdragsverksamheten, UV, är en uppdragsfinansierad del av Riksantikvarieämbetet som i huvudsak genomför arkeologiska undersökningar efter beslut enligt Lag (SFS 1988:950) om kulturminnen m m. Uppdragsverksamheten utför även konsultuppdrag i form av utredningar, kulturmiljöanalyser och planeringsunderlag. Den arkeologiska uppdragsverksamheten har ingen myndighetsfunktion.

Arkeologisk förundersökning av RAÄ 473 – en stensatt väg mellan Köpetorpsgatan och Kallerstadsrondellen

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet, UV Öst genomförde under en vecka i mars 2011, en arkeologisk förundersökning, av RAÄ 473, en stensatt väg, mellan Köpetorpsgatan och Kallerstadsrondellen. Undersökningen låg till grund för att Linköpings kommun planerar anlägga ny väg bana för östra länken med tillhörande gång- och cykelväg i området. Östra länken är en ny sträckning av riksväg 35 mellan Braskens bro och Kallerstadsrondellen i de östra delarna av Linköping. Behovet av en ny sträckning grundar sig på trafiksäkerhets- och miljöproblem på Gamla Tanneforsvägen, som är en del av riksväg 35.

Vid en utredning i området som utfördes, av Riksantikvarieämbetet 2008, hittades delar av en stensatt väg. Vid den då aktuella förundersökningen schaktades vägen fram på sex olika sträckor inom området. Vägen visade sig bestå av två stensodda hjulspår, med hårt packad sand emellan spåren. Fynd såsom yngre rödgods, porslin, fajans, tegel, glas, ett par järnföremål samt en sölja med tryckt text på baksidan, i vägens fyllning talar för en sentida datering. Vägen finns inte med på historiska kartor.

Ansökan om tillstånd enligt Lag (1988:950) om kulturminnen m m ställs till länsstyrelsen, vilka beslutar i ärendet.

Bakgrund

Riksantikvarieämbetet, UV Öst utförde i juli 2008 en arkeologisk utredning, etapp 2, i området för att utröna om det fanns okända fasta fornlämningar i området. Då påträffades en stensatt vägbank, cirka 5–6 meter bred, som kunde följas i nordostlig riktning genom större delen av området. Vägen finns inte på de historiska kartor som studerats över området, vilket då tolkades som att vägen antingen var äldre än det befintliga kartmaterialet, dvs äldre än 1600-tal, eller att den haft sin användningsperiod mellan två kartgenerationer (Carlsson 2008).

Målsättning

Målsättningen med den arkeologiska förundersökningen var att ytterligare schakta fram ytor av vägen, för att närmare undersöka vägens struktur och dessutom försöka se om det fanns flera faser i vägen, samt att i möjligaste mån hitta material som kunde hjälpa till att datera vägen.

Kultur- och fornlämningsmiljö

Ända fram till slutet av 1800-talet begränsades i princip staden Linköpings utbredning åt öster av Stångån. På andra sidan Stångån, åt östnordöst, bredde markerna till byarna Kallerstad och Mörtlösa ut sig som ett åkerhav ända bort mot dagens Tallboda. Här och där i åkerhavet stack öar i form av mer eller mindre stora kullar och åkerholmar upp. Före 1600-talets säteribildningar och 1846 års laga skifte låg Kallerstads respektive Mörtlösas gårdar med alla sina ekonomibyggnader samlade inom sina gamla byplatser på två av de större öarna. Platsnamnet Kallerstad omtalas för första gången som *Kallirstad* i ett brev från 1313. Språkforskarna är inte helt säkra på vad Kallerstad betyder men efterleden -stad, brukar tolkas som plats, ställe och har i ortsnamn vanligtvis hög ålder, sannolikt härstammar de från järnåldern. -stadnamnen har ofta ett personnamn som förled, man har därför antagit att förleden Kaller- kan syfta på mansnamnet Karl, dvs Kallerstad är detsamma som Karls ställe (Räf 2009).

Det nu aktuella området gränsar i öster till RAÄ 447, en boplats i anslutning till impedimentet som är beläget i korsningen mellan Hagalundsvägen och Köpetorpsgatan. Det rör sig om en fyndplats som iaktogs i samband med en arkeologisk utredning inför ombyggnaden av Linköpings flygfält. I åkermarken kring impedimentet fanns fynd av bearbetad kvarts i sådan omfattning att de indikerar förekomst av en boplats (Molin, Helander m fl 2001). På impedimentet kan fornlämningar förekomma i form av skålgropar eller möjligen gravar. Fyndplatsen, eller boplatsen, har registrerats i FMIS, och benämns RAÄ 447.

Inom förundersökningsområdet dominerar varvig lera. Nivåerna varierar mellan 40 och 50 meter över havet, vilket innebär att det som idag är uppskjutande impediment var öar i Litorina havet för 7-8000 år sedan, dvs under den senare delen av stenåldern (Helander 2007).

Metod och resultat

På grund av rådande svåra väderförhållanden fick arbetet ett något annorlunda genomförande än som var planerat. Kraftig tjäle, snö, samt mildväder med snösmältning och tjällossning gjorde undersökningen svårarbetad. Arbetet påbörjades i början av mars 2011, men fick då avbrytas på grund av ett tjälldjup på över 0,3 meter. Arbetet återupptogs ett par veckor senare, då tjälen inte var lika kraftig.

Vägen schaktades fram på sex olika sträckor inom arbetsområdet, det konstaterades då att vägen bestod av 2 stensladdade hjulspår, med en stenfri yta av hårt packad sand mellan spåren. Hjulspåren var 1,2 meter breda vardera, och den tomma sandiga ytan var ca 1,0 meter bred. Vilket gör att hela vägbankens bredd var cirka 4 meter. En större yta banades av i anslutning till vägen i ett av sökschakten, i syfte att handrensa stenpackningen för att eventuellt hitta daterbart material i vägpackningen. Ytan genomsöktes också med metall-detektor. Få föremål hittades, men alla var av sentida datum såsom yngre rödgoods, porslin, fajans, tegel, botten av en buteljflaska, ett par bitar obränt ben, två järnföremål samt en bit av en sölja (bältesspanne). Söljan hade tryckt text på baksidan, vilket stärker den sentida dateringen. På ett ställe snittades vägen med maskin, det visade sig att hjulspåren var mellan 0,3–0,4 meter djupa och att stenpackningen bestod av stenar 0,05–0,2 meter stora. Stenpackningen ligger direkt i leran, inga olika faser kunde ses. Partiet mellan hjulspåren har stabiliserats med fin sand. Vägen försvinner ut ur arbetsområdet i nordost. Områdets något besvärliga markförhållanden framträdde med stor tydlighet vid undersökningen, då smältvatten från impedimentet i öster rann ner i schakten och vattenfylldes dessa på kort tid. Med tanke på den styva leran och dess ogenomsläpplighet på vatten, tolkas de båda hjulspåren vara rester efter en stensatt kör/brukningsväg, som antingen är äldre än det befintliga kartmaterialet, dvs äldre än 1600-tal, eller att den haft sin användningsperiod mellan två kartgenerationer.

Åtgärdsförslag

Då vägen inte finns med på historiska kartor och sammantaget med det sentida fyndmaterialet, bedöms vägen utgöra resterna efter en sentida kör/brukningsväg. Vägen försvinner ut ur arbetsområdet i nordost. Hela åkerytan där vägen är belägen innehåller sten i ytan i samma storlek som den som hittades i stenpackningen, detta talar för att vägens översta delar är borta på grund av odling i området.

Vägen är nu undersökt och dokumenterad. Riksantikvarieämbetet, UV Öst bedömer att inga ytterligare åtgärder krävs.

Ansökan om tillstånd enligt Lag (1988:950) om kulturminnen mm ställs till länsstyrelsen, vilka beslutar i ärendet.

Linköping i januari 2012

Britt Ajneborn

Referenser

- Carlsson, T. 2008. *Arkeologiska utredningar mellan Braskens bro och Kallerstadsrondellen–Riksväg 35, Östra länken*. UV Öst rapport 2008:50.
- Helander, A. 2007. *Östra länken, mellan Kallerstadsrondellen och Braskens bro*. UV Öst rapport 2007:31. Kulturhistoriskt planeringsunderlag i form av fornlämningsanalys.
- Molin, F., Helander, A. m fl. 2001. *Arkeologisk förundersökning. Gravvar och gravfält vid Linköpings flygplats, RAÄ 122, 123, 125 i Linköpings stad, RAÄ 17–18, 19 i Vårdsbergs socken, Linköpings flygplats/SAAB-fältet, Tannefors 1:107, Linköpings kommun, Östergötland*. UV Öst rapport 2001:61.
- Räf, E. 2009. *Kallerstad. En gård bland många andra*. Östergötlands läns museum. Östergötland fakta 9.

Administrativa uppgifter

Län: Östergötland
Landskap: Östergötland
Kommun: Linköping
Socken: Linköping
Plats: Kallerstad 1:2
Fornlämning: RAÄ 473

Undersökningens mittpunkt: X1234567, Y1234567
Koordinatsystem: RT90, 2,5 gon V
Höjdsystem: RH00
Riksantikvarieämbetet dnr: 422-00570-2011
Länsstyrelsen dnr: 431-350-11
Länsstyrelsen beslutsdatum: 2011-03-10
Projektnummer: 11875
Intrasisprojekt: UV2011:024
Rapportnummer: 2012:81

Ansvarig arkeolog: Britt Ajneborn

Beställare: Länsstyrelsen Östergötland
Kostnadsansvarig: Linköpings kommun, Teknik och samhällsbyggnad

Undersökningstid: 2011-03-16–2011-03-22
Undersökt yta: Ca 90 löpmetrar

Arkivhandlingar: Förvaras hos ATA
Fynd: Inga fynd tillvaratogs

Bilaga 1. Karta med förundersökningschakt som visar vägens riktning

